

virke, at de ville være utilbøielige til at gjøre saadanne Bud, paa hvilke Godseierne paa den anden Side kunne antages at ville gaae ind. Jeg troer tværtimod, at Sagen efterhaanden vil udvikle sig saaledes, at Spændingen mellem Godseier og Fæster vil tiltage, og at Skilsmisfen mellem dem, man vil forene ved frivillig Dvereenkomst, bestandigt vil blive større og større. Mange ere af den Mening, at man i alt Fald vil kunne lade sig nøie med en Omregulering af Fæstevæsenet; jeg skal ikke her indlade mig paa en nærmere Drøftelse af dette Punkt, men skal blot udtale, at jeg er af den Dverbeviisning, at den eneste Veie, der i saa Henseende er at gaae, er at arbejde hen til, at Fæstevæsenet ophører og afløses af Selveiendom, idet jeg holder fast paa, at alt Andet kun er Palliativ, og at Fæstevæsenet er en Indretning, hvorover Tiden har brudt Staven. Men, hvad der end antages, er det vist, at jo mere en Evangsloy kan bevirke, at Salg foregaae ad den frivillige Veie, desto fortrinligere er en saadan Evangsloy, og jeg maa derfor ansee det for et af Lovforslagets største Fortrin, at det netop søger at fremme sliige frivillige Dvereenkomster, navnlig derved, at Evangen ikke kan indtræde strax, men først i Mæret 1855, — det er en Bestemmelse, hvorpaa jeg sætter særdeles megen Pris. Jeg skal dernæst gaae over til det andet Hovedpunkt, nemlig de Bestemmelser, der findes i Lovudkastets § 6, om Fæstetelsen af Kjøbesummen. Jeg vil her forudsætte, at de Regler, som Lovudkastet indeholder angaaende Taxationskommissionernes Sammensætning, ere hensigtsmæssige, at de frembyde al den Garantie, som begge Parteris Larv kræver; Spørgsmaalet er da om: efter hvilke Regler skal Fæstegodsets Værdi bestemmes? Naar man opkaster dette Spørgsmaal, synes Svaret nødvendigen at maatte være det: at det, som skal udfindes, er, hvad Værdi Fæstegodset har som Fæstegods. Men, spørger jeg derpaa: hvorpaa berouer denne Værdi? saa synes Svaret at være det: at Værdien berouer paa en Bedømmelse af det Udbytte, som Godseieren ifølge Lovgivningen kan erholde af Fæstegodset. Dette Udbytte bestaaer nu først dert, at han,

naar en Gaard er fæsteledig, kan tage den Indfæstning og Landgilde, hvorm han med den vedkommende Liebhaver til Fæstegaarden kan enes, og i Lovgivningen er der for disses Størrelse ingen Grændse sat. En anden Maade, hvorpaa han kan skaffe sig en Indtægt af sit Fæstegods er: naar Gaarden er fæsteledig, kan han sælge den, og i saa Henseende er der heller ikke i Lovgivningen paalagt Godseieren noget Vaand; han kan sælge Gaarden til Hvem han vil, om han saa vil, ved offentlig Auction. Men foruden de Indskrænkninger, som Lovgivningen indeholder angaaende Godseierens Eiendomsret over Fæstegodset, eksisterer der andre og meget betydelige Indskrænkninger ifølge Sædvane. Disse Indskrænkninger have deres Grund i Hensyn til Fæstefamilierne, og bestaae fornemmelig dert, at den sidste Fæsters Familie, i det Mindste hans Livsarvinger, ifølge den Udvikling, som Forholdene have modtaget, fremfor Andre have Udgang til at komme i Besiddelse af Gaarden, og det modlempeligere Vilkaar end nogen Fremmed. Ligeledes ved Godsets Salgsværdi møde vi Hensynet til Fæstefamilierne, idet dette Hensyn, som sagt, ifølge Sædvane, forhindrer Godseieren i efterhaanden ved offentlig Auction at bortselge enhver ledig Fæstegaard. Den ærede Forslagsstiller er af den Mening, at, naar der er Tale om en Expropriationsloy, kan der intet Hensyn tages til nogen af de Indskrænkninger, som ifkun Sædvane og Humaniteten have ført med sig. Jeg kan i saa Henseende ikke saa ganske tiltræde den ærede Forslagsstillers Anskuelse, og skal til Retfærdiggjørelse for min noget modsatte Anskuelse tillade mig nogle faa Bemærkninger. Naar en Godseier har tilforhandlet sig et Gods, kan han ikke fornuftigviis, ved at beregne den Kjøbesum, som han derfor kan give, antages at være gaaet ud fra den Forudsætning, at han ved Benyttelsen af Fæstegodset aldeles kunde tilfredsætte hiint Hensyn til Fæstebondens efterladte Familie. I sin Beregning over Kjøbesummens Størrelse, kunde han ikke gaae ud fra den Forudsætning, at enhver Gaard, som han vilde bortfæste, kunde sættes til Fæste-auction, og at enhver fæsteledig Gaard, saa